YAPRAK

Her ayın biriyle onbeşinde çıkar
Fikir, Sanat Gazetesi
Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden : Orhan Veli Kanık

Yıl: 2 Sayı: 19

1 Şubat 1950
15 kuruş

Abone: 6 aylığı 150, Yıllığı 300 Kuruş
Adres: Posta Kutusu 179, Ankara.
Basıldığı yer: Türkiye Matbaacılık ve Gazetecilik A.O. Yeni Matbaa - Ankara.

OGÜN BUGÜN

İlk padişah Sultan Osman
Sultan Osman'dan
Kalmış bize yadigâr bu vatan
İleri ileri arş ileri
İran seferi, Bağdat seferi, Girit seferi
Estergon kalası bre dilber aman
Niş Kosova Çaldıran
Altım toprak üstüm yaprak
İleri ileri arş ileri
Kırım seferi Irak seferi Rus seferi
İleri ileri
Pesarofça Karlofça Kaynarcra
Kaynarca Pesarofça Karlofça
Karlofça Pesarofça
İleri be kardeşim ileri
İnebahtı Pireveze Pilevne
Ilgıt ılgıt kanım damlar çimene
İleri ileri
Mısır seferi Yemen seferi Kanal seferi
Tanzimat Meşrutiyet Cumhuriyet
Dayan hey dizlerim dayan
Viyana Sevir Lozan
Ve dünya kadar nutuk
Ve dünya kadar ferman
Gene köylümüzün elinde kara sapan
Gene halkımız yarı aç yarı tok
Perişan

Oktay RİFAT

YAMALAR

S. EYÜBOĞLU

Edebiyat zamanımızda edebiyattan kurtulmaya çalışıyor. Bu yüzden bir çok okuyucular yazarlardan daha edebiyatçı oluyor, şairlerden daha şairâne düşünüyorlar.

***

Halk mı sanatçıya yükselmeli, sanatçı mı halka inmeli? Her ikisi de köşe kapmaca oyununa benziyor. Ya halk yükseldiği yerde sanatçıyı, sanatçı indiği yerde halkı bulamazsa? En tabiisi yanyana, başbaşa yürümeleri değil mi? En zoru da bu işte.

***

Halk tanımadığı yazarları, yazdıklarına uygun bir düşünüş ve yaşayış içinde görür. Demek düşündüğünü yazan ve yaşayandır onun aradığı. En ileri edebiyatın gözettiği de bu.

***

Geçen yüzyılın ortasında ölen Balzac bir ihtilal sonrasının insanlarını anlatıyordu. Bu insanlar saadeti para kazanmada arıyorlardı. Bu yüzyılın ortasında Fransız romanı paranın mes'ut edemediği insanları anlatıyor. Balzac'ın başladığı burjuva destanı şimdi tamamlanıyor demektir.

***

İleri fikirlere ütopya demek öylesine moda oldu ki, yaşasın ütopyalar demek geliyor insanın içinden. Öyle ya, topsuz tüfeksiz bir dünya ütopya, dayaksız eğitim ütopya, cehennemsiz ahlâk ütopya, bitsiz, sıtmasız köy ütopya, baremsiz inkılâpçılık ütopya... Ne gariptir ki bu fikirlere ütopya diyenler kendi hayatlarında, zevklerinde gerçekten çok hayale, ruha, masal dünyalarına düşkün oluyarlar da bu fikirleri güdenler gerçekten gayrısına inanmıyorlar.

***

Bir manzara karşısında "Ne şiir", bir şiir karşşısında "Ne manzara" diyenler şiirin de manzaranın da güzellik imkânlarını daraltmış olmuyorlar mı? İnsanları resimlere, resimleri insanlara benzeterek sevenler de ayni şeyi yapıyorlar. Tanrıları insan, insanları tanrı edenler de öyle. Ayırdederek düşünmek ve sevmek çok daha zor, ama düşünceyi de, sevgiyi de geliştiren belki bu.

***

Pierre Loti Türkiye'den çok, Türkiye'ye çevrilen kendi şâirane bakışlarını seviyordu. Padişahların halktan çok kendi halkseverliklerini sevmesi gibi. Bu yüzden Pierre Loti'den bize, bizden Pierre Loti'ye sadece hayaletler kaldı;

***

Z. Z. Kitap okumaz, bilimler ve sanatlar umurunda değildir, gazetelerde yalnız borsa haberlerini can gözüyle okur; ama yeni terimlere, yeni deyimlere, yeni şiirlere sövüp sayasıya düşmandır. Neden acaba? Bunlar değişti mi başka şeyler de değişebilir diyor belki içinden. Yahut da bir şeylere kızmak, ateşlenmek ona gençliğini hatırlatıyordur.

***

Aşk üstüne nice derin sözleri unutmuşumdur. Ankara'nın Hasanoğlan köyünün kahvesinde bir köylü aşkı şöyle anlatmıştı: "Sevdiğine kavuşamazsın aşk olur." Gel de bu sözü unut.

ÇÜRÜK

Akasya ağaçları akasya kokuyor
Bahçelerde güller gübreler kokuyor
Geçen otomobil benzin kokuyor
Otomobilin içindeki kadın levanta kokuyor
Kadının lâvantası dehşet kokuyor
Bu lâvanta kokusunu koklıyan adam ne kokuyor
Rakı kokuyor
Kızlar oğlanlar ter kokuyor
Hastaların kapanmamış yaraları kokuyor
Sağlamların açılacak yaraları kokuyor
İnsanların elleri gözleri kalbleri kokuyor
Açlıktan nefesleri kokuyor
Çürüyen dişleri derileri beyinleri kokuyor
Duyguları düşünceleri sesleri sözleri kokuyor
Yazdıkları okudukları kokuyor
Çürüdükçe kokuyor
Kitaplar gazeteler dergiler ilânlar afişler mektuplar kokuyor
Dostluklar aşklar arkadaşlıklar kokuyor
Havalandırılmamış odalar kokuyor
Havanlandırılmış odalar kokuyor
Sofalar kokuyor evler kokuyor apartmanlar kokuyor
Mahalleler şehirler memleketler kıtalar kokuyor
Çürüdükçe kokuyor
Kokuyor dostlar bu ölü kokuyor
Duymuyor musunuz kokuyor
Kokuyor kokuyor kokuyor kokuyor

Melih Cevdet ANDAY

Sait Faik İçin

Orhan Veli KANIK

Yaşı kırkı geçti. Geçti ya, on beş yıldan fazla bir zamandan beri adı Genç Hikâyeci diye anılır. Bizim de, hâlâ, Genç Şair diye anıldığımız gibi. Geçelim.....

Bu yazımda neyi anlatmıya çalışacağım? Sait Faik'i mi? Buna pek lüzum yok sanıyorum. Öyle ya, adı sanı duyulmadık bir yazar değil ki. Onu, Yaprak okuyucularının hepsi tanır. Bu yazım, olsa olsa, onun yeni çıkmış bir kitabından haber vermiye yarıyacak. "En! işte söyledin söyliyeceğini; bir de kitabın adını ver, yeter." diyeceksiniz. Bir bakıma doğru. Bu kitaptaki hikâyelerin özellikleri de eski hikâyelerdeki özelliklerden pek farklı değil. Ama ne yapalım ki adet olmuş; bir kitaptan bahsederken birkaç da söz söylemek gerek. Yalnız, bu iş, Sait Faik'dan bahsedildiği zaman tehlikeli bir iş olabilir. Güçtür çünkü Sait hakkında konuşmak; hoşlanmıyabilir. Kendisi de bir hikâyesinde yazmış ya "Hikâyelerimi beğenmezler, üzülürüm; beğenirler kızarım." diye. Öyledir, gerçekten.

Ama bırakalım biz onun hırçınlıklarını bir yana da bildiğimizi okuyalım. Gerçi Sait'i sevenler, beğenenler çoktur; bununla beraber sevmiyenler, beğenmiyenler de yok değildir. Meselâ derler ki: "Çok savruk. Yazdığını okumuyor. Bir yazar, okuyucunun karşısına çıkarken, kendisine biraz çeki düzen verir. Okuyucuya biraz saygı gösterir. Mecburdur buna." Sait Faik için söylenen sözlerin, daha doğrusu kötülemek için söylenen sözlerin galiba en haklısı bu. O savrukluğu Sait'de zaman zaman ben de görüyorum. Bir cümlesini anlıyabilmek için uzun uzun düşündüğüm oluyor; "Şu cümleyi şöyle kursaydı daha iyi ederdi." dediğim oluyor. Oluyor ya, bir yandan da biliyorum onun ileri bir dil anlayışına vardığını. Bir sanatkâra, fesli redingotlu Babıâli dilinin yakışmıyacağını anlamış bir yazar. Bir sanatkârın halkın dilinden, konuşma dilinden faydalanması gerektiğine inanmış bir yazar olduğunu biliyorum. Onun, dili, tadı, tuzu kalmamış beylik kalıplardan kurtarmıya çalışıyor. Kelimelerle değil de halk dilindeki cümle oyunlarıyla, türlü evirip çevirmelerle zenginleşmeye çalışıyor. Ama bunu her zaman beceremiyormuş, ne yapalım? biz beceriyor muyuz sanki? O da bana kaç defa çıkışmıştır. "Böyle kelime kullanılır mı? Böyle Türkçe yazılır mı?" diye. Çoğu zaman hakkı da vardır.

Bir de onun avare, başıboş bir hayat sürüşüne, kahramanlarını da hep o hayatın içinden seçişine tutuluyorlar. İyi ama, ya aradığı insanı o hayatın içinde buluyorsa? üstelik en iyi tanıdığı, en iyi anladığı insan onlar arasında ise? Hem, Sait Faik'i sırf bu bakımdan beğenenler de az mı?

Kahramanlarından söz açtım da aklıma bir şey geldi. Bir aralık da bir yazar ona, gene bu konuda, büsbütün tersine isnatlarla çatmıştı. Üniversitede edebiyat okutan, ünlü gazetelerimizden birinde de makaleler döktüren, saçı biraç uzun, aklı biraz kısa bir bayandı. Kibar bir bayandı ama!... Sait Faik'in, kahramanlarını, aşağı tabaka dedikleri, ayak takımı dedikleri halkın içinden seçmesini hoş görmüyordu. Bayağı buluyordu o işi. O bayan, üşenmese de şu son kitaptaki Baba - Oğul adlı hikâyeyi bir okusa. Belki Sait Faik'in, insanı onlar arasında aramasının sebebini bir parçacık anlar. O hikâyenin konusunu okuyucularıma kısaca anlatıyım:

Bir gazete müvezzinin iki çocuğu varmış. Biri mahalle çocuğu imiş, bir türlü okumuyormuş; öbürü kibar olmak sevdasındaymış, uslu uslu mektebine gidiyormuş, derslerine çalışıyormuş. Müvezzin ümidi de o kibar çocuktaymış. Mahalle çocuğu, okuyamadığı için, gazete müvezzi olmuş, kibar çocuk okumuş, Tıbbiyeyi bitirmiş, Avrupa'ya gidip gelmiş, yurda da büyük bir doktor olarak dönmüş. Dönmüş ama, ne fayda? Kulüstür bir gazete müvezzi olan babasını tanımamış bile. Babasına, gene, kendisi gibi gazete müvezzi olan çocuk, o okumıyan mahalle çocuğu bakmış.

Babası, öbür oğlan için "doktor oldu ama, adam olamadı" diyor, hakkı yok mu?

Sait Faik'in anlattığı kibar çocuğu da sevemiyoruz. O da sevmiyor zaten. Sevmiyor sınıfını inkâr eden, ona bağlanamıyan çocuğu. Bu, kolay kolay küçümsenecek birşey değil. Muhakkak ki, sınıfını inkâr eden kişi, babasını inkâr edenden daha kötü kişi. Az mı var böyleleri aramızda?

"Peki" diyeceksiniz, Sait Faik o doktor çocukları sevmiyor da kimi seviyor?" açın aynı kitabın elli dördüncü sayfasını. O sayfada Kınalıada'da bir ev adlı bir hikâye başlıyor. O hikâyede, yazar, uzaktan tanıyıp da hoşlanıverdiği bir kızdan bahsediyor. Bilmiyor kızın nenin nesi olduğunu; ama, kendi kendine, şöyle tahminler yürütüyor; diyor ki:

"Küçük, kaplamaları simsiyah kesilmiş bir ahşap evde oturduğunu sanıyorum... Evin alt katında kendileri oturur, üst katını yazın kiraya verirler... Arkadaşım dediğim kızın kendi başına bir odası yoktur.

Onu vapurda, ikinci mevkiin tahtaları üzerinde Rumca konuşurken dinlerim..."

Demek Sait Faik, sevdiği insanı, ihtiyar müvezzin doktor olmuş oğluna benziyen kimseler arasından seçmiyor. Fakir fukara arasından, kara ahşap evlerde oturan, geçinebilmek için evlerinin iki odasını kiraya veren, bir saatlik vapur yolculuğunu ikinci mevkiin tahtaları üzerinde geçiren kimseler arasından seçiyor.

***

Şimdi, meseleyi daha bir kendimize göre kapatayım. Daha doğrusu Sait Faik için kendime göre bir hüküm vereyim. Hani bir fil hikâyesi vardı; körlere filin türlü yerlerini tutturmuşlar da sonra "Anlatın bakalım, nasıl hayvanmış şu fil?" demişler. Bacağını tutan "fil bir direktir." demiş, kulağını tutan "fil bir kumaştır" demiş, dişini tutan "fil bir kemiktir." demiş; benimki de biraz ona benzeyecek. Yazıma başlarken Sait Faik'in gençliğinden, ihtiyarlığından bahsettim. Sonra da muhabbetle anlattığı kahramanlardan birinin bir mahalle çocuğu olduğunu söyledim. Mahalle çocuğu, Sait'in hikâyelerinde bir iki tane değildir; bir çoktur. Bunu, onun bu yaşa kadar değişmemiş mizacına vbriyorum. Bence Sait Faik ne genç hikâyecidir, ne ihtiyar. Bence o, kırkını aşmış bir mahalle çocuğudur.

Ama sakın bu hükmü onu kötülemek için söylenmiş bir söz sanmayın. Çocuk deyişim ona gençlikten daha genç bir yaş biçişimden, mahalle çocuğu deyişim de onu, ekseri mahalleden yetişenler gibi, halktan bir insan, halka bağlı bir insan sayışımdan ileri geliyor.

Demokraside Kahramanlık

Dünya güneş etrafında döner dediği için Galile'nin engizisyon makhemesine verildiğini biliriz. Hikâye ederler ki, büyük İtalyan bilgini hâkimlerinin huzurunda diz çökerek tövbe etmek sayesinde ölümden kurtulmuş ama mahkemeden çıkarken ayağını yere vurarak: "Ne yapayım ki dünya dönüyor" demiş. Ve engizisyon mahkemesinin kararına rağmen dünya dönmekte devam etmiş.

Bugün dünyanın döndüğünü söyliyebilmek için Galile kadar kahraman olmaya lüzum kalmadığını düşünerek seviniyoruz; fakat unutuyoruz ki, engizisyon mahkemelerinin üzerinden dört yüz yıl geçtiği halde, dünyanın güneş etrafında dönmesi kadar basit, aydınlık gerçeklere inanmak, hâlâ bir kahramanlık, bir cesaret meselesidir. Bu sözlerde mübalâğa arayanlara hatırlatalım: Bundan daha on yıl önce, bir Alman'ın yahut bir İtalyan'ın, Yahudilerin de bizim gibi insanlar olduğuna inanması ne büyük bir cesaret işi idi? Halbuki bundan on yıl önce de, insanların damarlarındaki kana göre sınıflandırılamıyacağı, ırkçılık nazariyesinin hiçbir bilim temeline dayanmıyan bir şarlatanlıktan ibaret olduğu pekâlâ biliniyordu. Galile'yi yargılayanların, hiç olmazsa, dünyanın döndüğünü bilmemek gibi bir mazeertleri vardı; yirminci yüzyılda yaşayan Almanlar ise ırkçılığın yalan olduğunu bile bile Hitler'e ses çıkarmadılar. Çünkü doğruyu savunmak için kelleyi koltuğa almak gerekiyordu.

Daha yakın zamana, yaşadığımız günlere gelelim: Bugün Amerika"da 1950 modeli bir engizisyon mahkemesi vardır ki, Amerika Birleşik Devletleri vatandaşlarının vicdanî kanaatlerini araştırmaya, evlerinde hangi kitapları okuduklarını, hangi düşünceye sahip olduklarını soruşturmaya yetkilidir. Mahkemenin adına "Amerika aleyhtarı faaliyetlerle mücadele Komitesi" denmiştir. Amerika'nın en değerli sanatkârları, artistleri, bilim adamları bu meşhur Komite'nin önünde hesap vermeye mecbur tutulmuşlardır. Mahkemenin sorduğu âhiret suallerine iyi cevap vermiyenler "Amerika düşmanı" ilân edilip işlerinden atılmışlardır. Şimdi bunları görüp de, Amerikalı bir aydının Galile'den daha az kahraman olduğunu iddiaya imkân var mıdır?

Memleketimize gelince, medenî cesaret bahsinde Amerikalıları fersah fersah aşmış olmakla öğünebiliriz. Bizim ileri fikirli aydınlarımız bilim yolunda yürüyebilmek, en basit hakikatleri açığa vurabilmek için, eski zaman şövalyelerinden daha büyük bir kahramanlık sınavından geçmek zorundadırlar. Vatan hainliği damgasını yemeyi, türlü isnatlara, iftiralara göğüs germeyi ve sonunda işinden atılmayı göze almadan Türkiye'de bilim düşüncesini savunmak kolay iş midir? Sinsi tehditlerle başlayıp gürültülü nümayişlerle sona eren bir baskıyı hiçe sayarak gazete, dergi çıkarmak, yaşatmak kimin harcıdır?

Bunları söylemekten maksadımız, dünyada hüküm süren parlak bir demokrasi edebiyatına rağmen, insanların henüz en tabiî haklarını bile, hayatlarını tehlikeye koymaksızın koruyamadıklarını anlatmaktır. Olayların ne garip bir cilvesidir ki, demokrasi denilen hürriyet rejimi bugün birçok yerlerde bir cesaret ve kahramanlık rejimi haline gelmiştir. Halbuki hakikî halk idaresinde halk düşmanlarından başka hiç kimsenin, doğru olduğunu bildiği yolda yürümesi için açlığı, hapsi göze almasına lüzum yoktur. Halk idaresinde halka hizmet etmek istiyenlerin yoluna hiçbir engel konmaz, yüreğine korku salınmaz. Çünkü bu idarenin, halktan gizli kapaklı tarafı yoktur.

Başbakan Bay Şemsettin Günaltay geçenlerde verdiği bir demeçte: "Bu memleketin namuslu insanları en az namussuzları kadar cesur olmak zorundadırlar" demişti. Bugünkü durum gerçekten Başbakana hak verdirecek mahiyettedir. Ama bir memlekette namus, kelle pahasına elde ediliyorsa orada demokrasi var denemez.

YAPRAK

İki

Birinin elinde anadat,
Birinin elinde dirgen;
Birinin boynunda kıravat,
Birinin boynunda urgan.

Tahir BAYKURT

2+2=4

Biri yer
biri bakar
kıyamet ondan kopar
Bakan bir değil
Kıyamet
Kıyamet ondan kopar

Arif DİNO

Niyet

Altın rengi Haliçten
Kalay rengi denizden
Balıkları gümüşten
Takacısı Yemişten
Köprü altında küfür
Küfür gırtlakta durur
İnsan toprakta yürür
Suyu martıyı görür
Eli dostu göremez
Toprak var sürülemez
Dostluk var geçilemez
Sevgi var söylenemez
Düğüm var çözülemez
İnsan hali bilinemez
Altı üstü birmiş yerin
Üstünde bulut
Altında insan
Tabanda çamur
Teknelerde hamur
Teknelerde insanlar
Elleri yelklen açar
İnsan yüzü görür susar
Teknede hamur
Tarlada çamur
Ver Allarrhın ver
Altın rengi Haliçten
Kalay rengi denizden
Takacıdan Yemişten
Ver Allahım ver
Yer altından
Yer üstünden

Cahit Saffet IRGAT

İnsancıklar

Avuç içi kadar yürekleriniz,
Türlü türlü büyük işleriniz,
Şanınız, şerefimiz var,
Sizler bana,
Ben sizlere acıyorum insancıklar!

Hanımız, apartmanınız,
Kulunuz, uşaklarınız,
Ufacık tabutlarınız var;
Ben sizlere acıyorum insancıklar!

Fethi GİRAY

Bir Garip Türküsü

Teselliyle geçiyor günümüz
Gecemiz kara.
Yokluk yumak yumak kapı önünde
Her işin başı para.

Başımıza gelenler gelmez akıla felek
Yıktın evimi benim, evin yıkıla felek
Belin büküle felek
Dara düştük dara.

Yetim misali yaşayışımız
Her kapıdan kovdular;
İki kalem lâf eyledik,
Değme ağam değme
Her yanım yara.

Çok şeyler düşünülür geceleri yatakta
Çeşit çeşit, biçim biçim.
Biz buz üstünde çıplak, eller sıcakta;
Aman, doktor, aman!
Bu derde çare!

Kemal SALGIN

Rahat

Şu kavga bir bitse dersin,
Acıkmasam dersin,
Yorulmasam dersin;
Çişim gelmese dersin,
Uykum gelmese dersin;

Ölsem desene!

Orhan VELİ

Şundan hundan

DİLİMİZİN GENÇ SOFTALARI

Dil Kurultayı geldi geçti. Şunun şurasında üç günlük ömrü kalanların zoruyla, dili Türkçeleştirme yolunda çalışanların gayretlerinin dizginlenmesine karar verildi. O üç günlük ömrü kalmışları şöyle bir kalem geçelim; üzüldüğümüz nokta başka. Yaşlılar gibi düşünmekten hoşlanan, onda akıllarınca bir büyüklük bulan gençler de yaşlılara katıldılar. Yaşlılara benzeme arzusunun softalıktan başka hiç bir sebebi olamaz. Biz, Yaprak'da, sırası geldikçe, her türlü softalıkla savaşmaya çalışıyoruz. Bugün de dil softalığı üzerinde duracağız. Daha doğrusu genç softalarımıza dil üzerinde bir iki şey soracağız:

Dilimizin ancak Türkçe köklere gitmekle düzelebileceğine inanmıyorsunuz. Arapça köklerden gelmiş Osmanlı kelimelerinden vazgeçemiyorsunuz. Eski harfleri de bilmediğinize göre, söyleyin bakalım, **rakip** le **râkip** arasındaki farkı anlayabilir misiniz? Hı ile yazılan **hâmil** in ha ile yazılan **hamil** den bambaşka bir kelime olduğunu bilir misiniz? Kökünün orta harfı **kef** olan bir kelimeyi aynı harfi kaf olan bir kelimeden ayırdedebilir misiniz? Konuşurken **vaz'etmek** le **va'zetmek** arasındaki ayrılığı belirtebilir misiniz? Bunları ve bunlar gibi daha bir sürü şeyi bilmeden Osmanlıcayı ne doğru dürüst okumanın, ne doğru dürüst yazmanın, ne de doğru dürüst konuşmanın mümkün olamıyacağını biliyor musunuz? Gazetelerimizi, dergilerimizi kaplıyan o bozuk düzen yazıların hep bu bilgisizlikten ileri geldiğinin farkında mısınız?

Bu sorduklarımıza cevap veremedikçe softalığa devam etmeye hakkınız olmıyacağını da anlamanız gerek.

O. V. K.

BİR MÜNAZARA DOLAYISİYLE

Üniversitemizde yapılan münazaraların fayda ve zararlarından **Yaprak**'ta evvelce bahsetmiş, "Kadın çalışmalı mı, çalışmamalı mı?" cinsinden kısır tartışmaların hiçbir faydası olmadıktan başka, gençlerin düşünce tarzı üzerinde fena tesirler yaratacağına işaret etmiştik. Fakat memleketimizi şiddetle ilgilendiren bazı konular var ki bunların aydın üniversite gençleri tarafından müsbet bilim metodlariyle incelenmesi büyük faydalar sağlıyabilir. Meselâ geçen yaz üniversiteli gençlerin Anadolu'yu fikren kalkındırmak amaciyle yurt içine dağılmaları, zihinlere şöyle bir sorunun takılmasına meydan vermişti: Acaba Anadolu fikir yoluyla kalkındırılabilir mi? Soru biraz daha genişletilerek şöylece ortaya konulabilir: Türkiye nasıl kalkındırılır?

Geçen gün İstanbul Üniversitesi İktısad Fakültesinin 1 inci ve 4 üncü sınıf öğrencileri işte bu konu üzerinde bir münazara tertiplemiştir. Anadolu'yu kalkındırmanın önce köylünün zihniyetini değiştirmekle mümkün olacağını ileri sürenler şöyle konuşmuşlar: "Köylüde yaratıcı inkılâp şuuru uyandırılmazsa o, kara sapandan, ineği ile aynı çatı altında yaşamaktan, tezek yakarak ısınmaktan kurtulamaz. Karşı tezi savunanlar aşağı yukarı şu cevabı vermişler: "Topium hayatını değiştiren esas âmil, istıhsal araçlarında ve istihsal münasebetlerinde meydana gelen değişmelerdir. Anadolu gibi Ortaçağın istihsal araçlarını kullanan ve insanları arasındaki istihsal münasebeti o devrin ağa-serf sistemine dayanan bir memleketin XX. yüzyıl medeniyetine ayak uydurmasını beklemek, bir Ortaçağ idealizminden başka bir şey değildir."

Münazarayı "Anadolu fikir yoluyla kalkındırılamaz" tezini sovunanlar kazanmış. Bu tezi bizim de **Yaprak**'ta her fırsatta savunduğumuzu okuyucularımız bilirler. Ama biz, doğruluğuna inandığımız bir düşüncenin bir jüri heyeti tarafından beğenilmesine ayrıca sevinmedik. Öyle ya, jürinin kararı tersine de olabilirdi, o vakit düşüncemizin yanlış olduğunu mu kabul edecektik? Mesele dönüp dolaşıp aynı noktaya varıyor: Bir düşüncenin doğruluğu ne ile anlaşılır? Elbette ki akla, bilime, gerçeklere uygunluğu ile. Her türlü edebiyat, metafizik, bu ölçünün karşısında çaresiz kalırlar. Bu bakımdan, İktisad Fakültesi talebelerinin münazarası, üzerinde durulmaya, düşünülmeye değer bir önem taşıyor.

YAPRAK

Kitaplar

YAŞASIN DEMOKRASİ

Yaşasın Demokrasi, Haldun Taner'in on iki küçük hikayesini bir araya toplıyan kitabın başlığıdır. Haldun Taner adına, öyle sanıyoruz, bir gün delik gazetenin hikaye müsabakasında derece kazananlar arasında rastlamıştık. Demek ki amatör bir hikayeci ile karşı karşıyayız; ama kitabın içindeki bazı hikayeler değme profesyonelleri gölgede bırakacak kadar güzel. Hele karakter tahlillerinde büyük bir ustalık göze çarpıyor. "Sahibi seyf-ü kalem" ve "Sebati beyin İstanbul seferi" başlıklı hikâyelerde hem bu ustalığı, hem de dilin güzelliğini, rahatlığını fark ettik. Hikâyelerinin konularını gerçek hayata daha çok yaklaştırsa, sinema localarından, "yağlı kapı" lardan uzaklaşarak bize daha yakın kahramanlar seçse daha iyi olacak. Haldun Taner, küçük şehirlinin küçük meselelerinden sıyrıldığı zaman değerli eserler verecek bir kabiliyet taşıyor. İstanbul'a gelen Amerikan bahriyelisinin portresini bakınız, birkaç satırda ne güzel çizivermiş:

"Jimmy, ince belli, uzun bacaklı, filmlerde, mecmualarda gördüğümüz standard Amerikan bahriyelisi... Hamamdan yeni çıkmış gibi toz pembe bir teni, masmavi gözleri, havaya kalkık kısacık bir burnu var. Keyifli bir köpek gibi beyaz dişlerini göstererek, sebepli sebepsiz, olur olmaz her şeye gülüyor."

DİL KÖŞESİ

GREV Mİ, GREV HAKKI MI?

Son günlerde Çalışma Bakanı ile sendikalar arasında bir çekişmedir gidiyor. Mesele aslında bir dil meselesidir. Türkçeyi ayrı mânalarda kullandıkları için birbirlerinin dediklerini bir türlü anlayamıyorlar. İşçiler "grev hakkı istiyoruz." diyorlar. Bay Reşat Şemsettin Sirer bu sözleri Meclise "Türk işçisi grev istemiyor." diye naklediyor. İşçiler tekrar "istiyoruz." diyorlar. Fakat Bay Sirer "istemiyorlar" dediği için işçiye grev hakkı tanınmıyor. Karışıklık, Bay Sirer'in grev kelimesiyle grev hakkı tâbirini ayni anlamda kullanmasından ileri geliyor. Halbuki grev başka şey, grev hakkı başka şey. Hak verilir de kullanılmaz. Hele Bay Sirer'in dediği gibi Türk işçisi grevi sahiden istemiyorsa böyle bir hakkı bağışlamak için bundan daha iyi de fırsat olmaz. Mademki kullanmayacak, ne korkuyorsun? ver de kurtul.

O. V. K.

ÖZDEYİŞLER

Türk işçisi anlamış bulunuyor ki grev, teşebbüs edenin elinde patlıyan bir bombadır.

Reşat Şemsettin Sirer

Şiir ufuklarda yükselen nâzenin bir bolondur.

Ali Nihat Tarlan

Grev istiyenler Türk değildir.

Fuat Erciyes

BATIDAN SESLER

Güzel - Faydalı

Fransızca bir gazeteden öğrendiğimize göre Paris'de, kuruluşunun yirminci yıldönümü dolayısiyle Çağdaş Sanatkârlar Birliği, Süsleme Sanatları Müzesi'nde bir sergi açmış. Bu sergide aydınlatma cihazları, çalar saatler, ütüler, tabaklar, çanaklar, sepetler, dolplar, masalar, yataklar, bardaklar, tencereler, plâklar, kitaplar gösteriliyormuş. Gazetede bize bu haberi veren yazar şöyle diyor: "Bunların çoğu birer sanat eseridir. Bu eserleri görür görmez ilk fark ettiğimiz şey bunları meydana getiren işçilerin bilmeden sanat yaptıkları oldu; Bay Jourdain'in bilmeden nesir konuştuğu gibi.

Bundan insan şöyle bir ümide kapılıyor: Sonunda, işçinin, rahatla güzel arasında mekik dokuyan endişesini şuurlu bir şekilde düzenlemek, daha doğrusu bu iki endişeyi birbirleriyle bağdaştırmak pekâlâ mümkün olacak. Bunu söylemekten maksat, her faydalı olan şeyin, rengiyle, nisbetlerindeki ahenkle insanlar üzerinde bir güzel tesiri yaratacağını, herkesin bu nokta üzerinde biraz durması gerektiğini belirtmektir. Bu sergi bugünün zanaatının kendi maksatlarına uygun olduğu kadar; güzel endişesi gözettiğini de göstermektedir."

Bu sözleri okuyunca bizim zanaatımız üstüne düşünmemek elden gelmiyor. Bizim yerli zanaatkârlarımızda da bu iki endişe başbaşa. Bir yolu bulunup onların eserlerinden de bir sergi yapılsa. Çanaklarımız, çömleklerimiz, heybelerimiz, kilimlerimiz şehir halkına gösterilip tanıtılsa; onlar üzerinde de biraz düşünmek mümkün olsa.